

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Γ΄.

Ότε έστι περί του εν θεοτέρω άνθρωπε
βουλόμετο ή περί παιδείας και αρετών και
των αρετών ορίων. (Πλάτ. Θεάγος).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1884

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Ἡ ἐφημερίς αὕτη, ἥς ἐξεδόθησαν ἤδη οἱ 4 πρῶτοι ἀριθμοί, συντάσσεται ὑπὸ τοῦ κ. Π. Παυλάτου, πρωτοβαθμίου δημοδιδασκάλου. Κοίνοντες αὐτὴν ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε σώφρονος καὶ πρακτικωτάτης πορείας, γινώσκοντες δὲ κάλλιστα τὸν ἀξιότιμον συντάκτην συνιστῶμεν τὴν «Πρόοδον» θερμότατα οὐ μόνον εἰς τοὺς διδασκάλους ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς οἰκογενείας. Ἡ «Πρόοδος» ἀναπληροῖ ἐπιτυχῶς παντελῆ σχεδὸν ἔλλειψιν τοιούτων παρ' ἡμῶν περιοδικῶν συγγραφῶν. Ὁ δὲ κ. Παυλάτος εἶναι παντὸς ἐπαίνου ἀξίος δι' ὃν ἀνέλαβε καὶ διεξάγει ἐθνωφελέστατον ἀγῶνα, ἐφ' ᾧ ἐκφυγῆς αὐτῷ συγχίρομεν.

Σ.

Περίληψις πρακτικῶν τῶν εἰδικῶν συνελεύσεων
τοῦ ΙΑ', 1883—84 ἔτους (α)

Ἐν τῇ Β' εἰδ. συνελεύσει τῆς 4 Δεκεμβρίου, μετὰ τὰ περὶ ἐκτυπώσεως τοῦ «Πλάτωνος» λεχθέντα, ὁ κ. Γ. Μανούσος ἔλεξε τάδε:

«Ἐπιτροπέατέ μοι, παρακαλῶ, νὰ ἐπαναφέρω καὶ αὐθις τὸ περὶ συστάσεως ἑσπερινῆς σχολῆς ζήτημα, ἧτοι περὶ σχολῆς συσταθησομένης ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου πρὸς διδασκαλίαν καὶ μόρφωσιν Χριστιανοπρεπῆ καὶ Ἑλληνοπρεπῆ τῶν τῆς ἐργατικῆς τάξεως παιδῶν, δωρεᾶν διδασκασομένων ὑπὸ τῶν ἐταίρων τοῦ Συλλόγου, καὶ φερούσης τὴν ἐπωνυμίαν «Ἑσπερινὴ Σχολὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Διδασκ. Συλλόγου πρὸς μόρφωσιν τοῦ Λαοῦ» διότι φρονῶ ὅτι ἡ σχολὴ αὕτη καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον σύλλογον θὰ παράσχη τιμὴν καὶ δόξαν, καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν ὠφέλειαν οὐ μικράν.

Τρεῖς ἀρχικὰς καὶ σπουδαίας ιδέας ἔσχεν ὑπ' ὄψιν ἡ ἐπιτροπὴ ἡ συντάξασα τὸ πρῶτον καταστατικὸν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐν ἔτει 1873. Αἱ ιδέαι αὗται ἦσαν ἐν μέρει μὲν ἰδιωφελεῖς, ἐν μέρει δὲ κοινωφελεῖς.—Καὶ ἰδιωφελεῖς μὲν ἦσαν ἡ σύστασις τοῦ Μετοχικοῦ Διδασκαλικοῦ ταμείου πρὸς ἀρωγὴν τῶν εἰς ἀνικανότητα περιλευσομένων διδασκάλων ὡς καὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, καὶ ἡ ἐκδοσις περιοδικοῦ πρὸς φωτισμὸν τῶν ἀπανταχοῦ διδασκάλων.—Κοινωφελὴς δὲ ἰδέα ἦτον ἡ σύστασις σχολῆς πρὸς διδασκαλίαν καὶ διάπλασιν τῶν παιδῶν τοῦ λαοῦ,

α) Ὅρα συνέγεται εἰς εἰλ. 178 τεύχ. Γ' καὶ Δ'.

Καί αἱ μὲν δύο πρῶται εἶδει μετὰ μακρὸν χρόνον καὶ διὰ πολλῶν κόπων, καὶ ἀγώνων συνετελέσθησαν, χάριτι θεῆς· ἡ δὲ τρίτη ἡ κυριωτέρα, ζωτικωτέρα καὶ κοινωφελεστέρα, ἥτις ἠδύνατο ἕκτοτε ν' ἀνυψώσῃ τὸν Σύλλογον, ἔλαβεν ἄλλην τροπὴν· τουτέστιν ἀντὶ σχολῆς τῶν παιδῶν τῆς ἐργατικῆς τάξεως, αἱ συνελεύσεις τῶν ἐτέρων ἀπεφάσισαν τὴν ἐπιδίωξιν τῆς συστάσεως Διδασκαλείου, ἵνα ἐν αὐτῷ μορφώνωνται ἱκανοὶ καὶ ἐνῆρτοι δημοδιδάσκαλοι, καὶ ἐπεφυλάξαντο νὰ σκεφθῶσι περὶ συστάσεως ἑσπερινῆς σχολῆς τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἢ ἀπόρων παιδῶν.

Τὸ θέμα τῆς συστάσεως Διδασκαλείου ἐπεδίωξεν ὁ Σύλλογος ὅλαις δυνάμεσι καὶ, θεῖξ συνάρσει, ἤγαγεν εἰς πέρας.— Ἐντεῦθεν δύναται νὰ παρατηρήσῃ τις ὅποσα καὶ ὅποια κατορθοῖ ὁ ἀληθῆς ζῆλος, ἡ θερμὴ φιλοπατρία καὶ ἡ ἐπίμονος ἐπιδίωξις παντός κοινωφελούς ἔργου· ἐνταῦθα ἀρμόζει τὸ ἀψευδὲς ῥητόν «Ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοίγεται.» Διὰ παρακλήσεων καὶ μεσιτειῶν καὶ διὰ πάσης ἐνεργείας κατώρθωσεν ὁ Σύλλογος καὶ ἔπεισε τὸ Συμβούλιον τῆς εὐαγούς μνησῆς τῶν Ἀσωμάτων καὶ ἐδωρήσατο αὐτῷ ὀκτωκαίδεκα στρέμματα οἰκοπέδου πρὸς ἀνέγερσιν Διδασκαλείου.— Ἄλλ' ὁ Σύλλογος ἡμῶν μὴ ἔχων τὰ μέσα τῆς οἰκοδομῆς, παρεχώρησε τοῦτο εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, ὑπουργοῦντος τότε τοῦ ἀξιοτίμου κ. Μίληση.

Ἡ περὶ συστάσεως Διδασκαλείου ἐνέργεια τοῦ Συλλόγου, ἀπερρόφησεν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν πρόθεσιν ἣν εἶχε περὶ τῆς συστάσεως σχολῆς τοῦ ἐργατικοῦ λαοῦ ἢ τῶν ἀπόρων παιδῶν, ἣν ἀξιοπαίνως ἀνέλαβεν ὁ Σύλλογος Παρνασσός, προλαβὼν τὸν ἡμέτερον σύλλογον· ἀλλ' οὐδεὶς φθόνος· διότι ἡ πόλις ἡμῶν ἔχει ἀνάγκην οὐχὶ μιᾶς, ἀλλὰ πολλῶν ταιούτων σχολῶν, καὶ τοσούτων ὅσα εἰσὶ τὰ τμήματα τῆς πόλεως.

Ἡ ἐκδοσις τοῦ περιοδικοῦ ὁ «Πλάτων» ὡς καὶ ἡ σύστασις τοῦ Μετοχικοῦ διδ. ταμείου, εἶναι μὲν ἔργα κἀλλισα καὶ ὠφελιμώτατα, ἀλλ' ἡ τούτων ὠφέλεια, καίτοι τὴν ἐν γένει κοινωνίαν ἀποθλίβουσα, φαίνεται ὁμως ἀνεπαίσθητος εἰς τὸν λαόν, ὅστις θέλει ἄμεσα, ψαυστὰ καὶ ἐπαισθητὰ ἔργα.— Ἡμεῖς λοιπὸν ὅπως δεῖξωμεν εἰς τὸν λαόν ὅτι καὶ περὶ τῆς ὠφελείας αὐτοῦ ἐργαζώμεθα, ἔπρεπε ν' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τῶν ἀναγκασιότερων ἔργων, ἐφαρμόζοντες τὰς ὁποίας συζητοῦμεν θεωρίας περὶ διδακτικῆς ὠφελείας καὶ περὶ Χριστιανοπρεποῦς καὶ Ἑλληνοπρεποῦς ἀγωγῆς τοῦ λαοῦ.

Σκοπὸς τοῦ Συλλόγου ἡμῶν, ὡς προεῖπον, δὲν ἦτον ἡ ὠφέλεια ἡμῶν κνύτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς κοινωνίας, εἰς ἣν ζῶμεν, καὶ δι' ἧς δυνά-

μαθῆναι ἀνοψώσωμεν τὸν ἡμέτερον Σύλλογον εἰς ἣν ἀρμόζει θέσιν ἠθικῶς τε καὶ ὑλικῶς. «Ἐὰν θέλῃς νὰ σὲ τιμῇ ἡ Ἑλλάς, εἶπεν ἡ Ἀρετὴ εἰς τὸν Ἡρακλέα, τὸν Ἑλλάδα ὀφείλεις νὰ εὐεργετῇς.» Ἐὰν θέλωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ὑψώσωμεν τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἐν τῇ πατρίδι, τὴν πατρίδα πρέπει νὰ ὑψώσωμεν.

Τοῦτο λοιπὸν, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπράξαμεν ἐπὶ ὄλην δεκαετίαν, ἔρχομαι νὰ προτείνω καὶ νὰ παρακαλέσω ὑμᾶς θερμῶς νὰ ἐργασθῶμεν ἅπαντες ἵνα, εἰάν δυναθῶμεν, πραγματοποιήσωμεν νῦν πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ Ἑλληνικοῦ τούτου Διδασκαλικοῦ Συλλόγου, καὶ πέποιθα ὅτι καὶ ἡ κοινὴ μετὰ μεγίστης χρεῆς καὶ συγκινήσεως θέλει ἰδεῖ καὶ ἅπας ὁ κόσμος θέλει ἐπικροτήσῃ τὸ φιλόλληλον καὶ φιλόανθρωπον ἡμῶν ἔργον. — Ναι, κύριοι, εἰμὶ βέβαιος, βεβαιότατος, ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου ὁ σύλλογος ἡμῶν θέλει ἐπιτύχει κἀλλιστὰ τοῦ ποθουμένου σκοποῦ, διότι καὶ ὁ Θεὸς θέλει εἶσθαι μεθ' ἡμῶν. — Ναι, λέγω· ἀλλ' ἀπαιτεῖται ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ ἐκ μέρους ἡμῶν· ἀπαιτεῖται αὐταπάρνησις τοιαύτη, ἣν ὑπαγορεύει ἡ ἀληθὴς φιλοπατρία. Αὕτη δὲ δὲν ἀπαιτεῖ ἐπὶ τοῦ προκειμένου θυσίαν ζωῆς ἢ περιουσίας, δὲν ἀπαιτεῖ ἀγρυπνίας, ταλαιπωρίας καὶ σκληραγωγίας, ἀλλὰ δύο ὥρων μόνον θυσίαν τῆς ἀναπαύσεως ἡμῶν καθ' ἑβδομάδα πρὸς διδασκαλίαν τῶν παιδῶν τοῦ ἐργατικοῦ λαοῦ, ἀμισθεῖ προσφερομένην.

Ὅταν δὲ τὸν θεμέλιον τοῦτον λίθον καταθέσωμεν, ὅταν δηλ. ἡ ἡμετέρα Συνέλευσις ἀποφασίσῃ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν σύστασιν τῆς σχολῆς ταύτης, τότε εὐκολὸν εἶναι νὰ ἔλθωμεν καὶ εἰς τὰ καθέκαστα, ἥτοι εἰς τὰς περὶ Ἑλληνοπρεποῦς ἀγωγῆς κλπ. θεωρίας. Διότι τότε θὰ δυνάμεθα νὰ διδάξωμεν τοὺς πτωχοὺς τούτους παῖδας τὰ ἑλληνικὰ ἐκεῖνα ἦθη καὶ ἔθιμα, περὶ ὧν ὁ Σύλλογος ἡμῶν μεριμνᾷ. — Τότε δεικνύομεν αὐτοῖς τίνι τρόπῳ ἔξω οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι Σπαρτιᾶται, μὲ μάζαν δηλ. καὶ μέλινα ζωμῶν, μὲ ἄρτον καὶ κάρδαμον, ὡς ἀναφέρει ἡμῖν ὁ Ξενοφῶν περὶ τῆς τῶν Περσῶν διαίτης, θέλων οὕτω νὰ διδάξῃ ἡμᾶς τὴν λιτότητα, ἥτοι τὴν ἀποφυγὴν τῆς τρυφιλότητος, μαλθακότητος καὶ τῆς ἐπαρχτοῦ πολυτελείας, καὶ τίνι τρόπῳ καθίστανται οἱ νέοι γενναῖοι πρόμαχοι τῆς πατρίδος. — Τότε δυνάμεθα νὰ ἐνσπείρωμεν εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν τὰ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος γενναῖα ἐκεῖνα αἰσθήματα τῶν ἐνδόξων ἡμῶν προγόνων.

Τότε δυνάμεθα νὰ ἐμπνεύσωμεν εἰς τὰς τρυφερὰς αὐτῶν καρδίας τὸν σεβασμὸν πρὸς τὰ θεῖα, καὶ νὰ διδάξωμεν τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου

πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτόν, ἦτοι τὰ περὶ ὑγείας, ἐγκρατείας, σωφροσύνης.

Ἡ εἰρημένη διδασκαλία, μεταδιδομένη τοῖς παισὶ μετὰ τῆς προσηκούσης χριστιανικῆς εὐλαβείας καὶ μετὰ τοῦ ἑλληνοπρεποῦς ἐκείνου ἐνθουσιασμοῦ, ἀρροφᾷ χριστιανικοὺς καὶ ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας· διότι Χριστιανισμὸς καὶ Ἑλληνισμὸς εἰσιν ἓν σῶμα.

Οὕτω φρονῶ, μορφοῦνται οἱ ἠθικοὶ χαρακτῆρες, οὕτω διαπλάττονται οἱ καλοὶ πολῖται, οὕτως εἰσάγονται αἱ καλαὶ ἀρχαὶ εἰς τὰς κοινωνίας, ὅταν δηλ. ἔρχεται ἡ διδασκαλία ἀπὸ τῶν κατωτέρων στρωμάτων τοῦ λαοῦ, ἦτοι ἀπὸ τῶν ἐργατικῶν τάξεων, αἵτινες, ἀποτελοῦσι τὰ ἑπτὰ δέκατα τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ ἔθνους ἡμῶν.

Ὅτι δὲ διὰ τῆς σχολῆς ταύτης τῶν ἐργατικῶν τάξεων θὰ μεγαλύνωμεν τὸν Διδασκαλικὸν Σύλλογον ἠθικῶς τε καὶ ὑλικῶς, μαρτυροῦσι τὰ Ὀρφανοτροφεῖα Χατζῆ Κώστα καὶ Ἀμαλίου, ἅτινα κατ' ἔτος παράγουσιν ἀγλαοὺς καρπούς.—Τίς ποτε ἤλπιζεν ὅτι τὰ πτωχὰ ταῦτα καταστήματα (εἰς τὰ ὅποια κατ' ἀρχὰς οὐδὲ ὁ ἐνδεέστερος συγκατετίθετο νὰ θέσῃ τὸ τέκνον του ἢ τὸ ὄρφανόν του) ἤθελον φθάσει εἰς τοιαύτην περικωπήν; καὶ ὁμως ἐφθασαν, διότι, ὡς ἀπεδείχθη, ὁ σκοπὸς αὐτῶν ἦτο φιλανθρωπικός.

Ἄν λοιπὸν τὰ ῥηθέντα καταστήματα κατῶρθωσαν τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἔργα, ἕνεκα τοῦ φιλοπτώχου αὐτῶν σκοποῦ, ὃν ἐπεδίωξαν, μένει ἀμφισβηλία ὅτι ὁ Ἑλλ. Διδ. Σύλλογος, θέλει κατορθώσει πολὺ μεγαλειτέρα ἔργα, καὶ μάλιστα ὅταν γείνη γνωστὸν ὅτι αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἑταῖροι τοῦ συλλόγου διδάσκουσι τοὺς πτωχοὺς παιδας οὐχὶ ἐπὶ μισθῷ, ἀλλὰ χάριν φιλανθρωπίας; Αἱ ἐργατικαὶ τοῦ λαοῦ τάξεις ὅταν ἤθελον ἴδει τὰ τέκνα των νὰ τὰ διδάσκωσιν οἱ Καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι τῆς Πρωτεύουσας, οὐ μόνον ἤθελον ὑπερτιμᾶ καὶ λατρεύει τούτους, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι ἂν δύνανται ἤθελον προσφέρει εἰς τοιοῦτον φιλανθρωπικὸν Σύλλογον. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπαναλαμβάνω νὰ ὑποστηρίξω τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ Σύλλογος ἡμῶν μεγάλως θέλει εὐδουκιμήσει διὰ τῆς συστάσεως τῆς εἰρημένης σχολῆς.

Τούτου γενομένου, οὐδόλωσ ἀμφισβόλλω ὅτι πᾶς εὐπορος καὶ φιλογενῆς ἀνὴρ, ἐπισκεπτόμενος τὴν ἑσπερινὴν ταύτην σχολὴν, καὶ τὴν ὑγιᾶ ταύτης βλέπων καὶ ἀκούων διδασκαλίαν, οὐ μόνον θέλει ἀπέρχεσθαι, τὸ βέλτιστα εὐχόμενος ὑπὲρ τῆς φιλίας ἡμῶν πατρίδος, ἀλλὰ καὶ ἱκανὰ ποσά

θέλει προσφέρει εἰς τὸν Σὺλλογον, τὸν περὶ τριακῦτα φιλάνθρωπικὰ ἔργα ἐργαζόμενον.

Μὴ δειλιώμεν λαίπων, μὴ θαρυνώμεθα, μὴ ἀναβάλλωμεν ν' ἀναλάβωμεν τὸν καλὸν τοῦτον ἀγῶνα, πρὸς εὐποιάν τοῦ πλησίον, ὅπως εἶπωμεν καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἐξέλθωμεν ἐντεῦθεν, τὸ τοῦ Ἀποστόλου «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσματι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. Λαίπον ἀποκείται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής.»

Ἄν θέλωμεν νὰ δεῖξωμεν ὅτι ἐργαζόμεθα χάριν τῆς κοινωνίας, χάριν τοῦ ἐργατικοῦ ἢ ἀπόρου λαοῦ, ὀφείλομεν νὰ θυσιάσωμεν ἕκαστος ἡμῶν δύο τοῦλάχιστον ὥρας καθ' ἑβδομάδα, ὡς προείπον, διδάσκοντες πρὸς μὲν τὸν κοινὸν λαοῦ, ὅπως αἰσθανθῶμεν τὴν ἡδονὴν ὅτι θέτομεν τὸν θεμέλιον λίθον τῆς ἀναπλάσεως τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν κατωτέρων στρωμάτων τῆς κοινωνίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὀφείλομεν νὰ συντελέσωμεν εἰς ὃ,τι ἕκαστος ἡμῶν δύναται λόγῳ τε καὶ ἔργῳ, βέβαιοι ὄντες ὅτι οἱ κόποι ἡμῶν θέλουσι ἐπικροτηθῆ μίαν ἡμέραν ὑπὸ τῆς κοινωνίας.

Οὐδεὶς ὑμῶν ἀγνοεῖ, πιστεύω, ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην πενητηκονταετηρίδα, ἅπαντα ἢ Ἑσπερία Εὐρώπη ἐγνώρισε καὶ ἐπέισθη ὅτι, οἱ λόγοι τοῦ Σωτῆρος, εἰ ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον δὲν πρέπει νὰ μένωσιν ἐν Εὐαγγελίοις μόνον γεγραμμένοι, ὡς πρότερον, ἀλλὰ νὰ δεικνύωνται δι' ἔργων. Διὸ καὶ συνεδέθησαν πρὸς ἀλλήλους οἱ πλούσιοι μετὰ τῶν πενήτων καὶ τὰνάπαλιν, διὰ συστάσεως βρεφοκομείων νοσοκομείων, ὀφθαλμοκομείων ἢ ὀφθαλμοϊατρείων, παιδοτροφείων, ὀρφανοτροφείων ἀρρένων τε καὶ θηλείων καὶ διὰ διαφόρων ἄλλων φιλάνθρωπικῶν καταστημάτων, εἰς τὰ ὅποια οἱ μὲν πλούσιοι προσφέρουσι χρήματα καὶ ἄλλα βοηθήματα, οἱ δὲ ταχύνεται τὰς τέχνας των, διδάσκοντες καὶ ὀδηγοῦντες τὰ ὀρφανὰ ὡς φίλτατα αὐτῶν τέκνα, οἱ δὲ πεπαιδευμένοι τὰς γνώσεις των, οὐ μόνον οἱ τῆς μετρίας, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς ἀνωτέρας παιδείας ἄνδρες, μηδὲλως νομίζοντες ὅτι ἐκπίπτουσι τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν περιωπῆς, ἐὰν διδάσκωσι τὰ πτωχότατα παιδιά. — Οἱ ἄνδρες οὗτοι, λέγω, πάνυ προθύμως καὶ φιλοτίμως θυσιάζουσι πολλὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς των, ὅπως πολλαπλασιάσωσι τὸ τάλαντον, μεταδώσωσι τὰς ἀρχὰς των, παράσχωσιν ἀγαθὸν τι τῇ κοινωνίᾳ καὶ δώσωσι τὸ καλὸν παράδειγμα.

Ἐξήκοντες ἂν μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς, θέλωμεν ἀκούσει τὸν μακαρίτην ἱερέα

την καὶ χαρμόσινον φωνὴν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως « Ἀμήν, Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. » Γένοιτο.

Μετὰ τὸν κ. Μανούσου λαβὼν τὸν λόγον ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Ἀρ. Σπαθῆκης, εἶπεν ὅτι κατ' ἀρχὴν ἀναγνωρίζει τὴν ὀρθότητα τῶν λόγων τοῦ κ. Μανούσου καὶ τὴν χρησιμότητα τοιαύτης τινὸς σχολῆς, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐφετειναῖς εἰδ. συνελεύσεσιν ὑπάρχει θέμα ὠρισμένον πρὸς συζητήσιν, ἐπομένως ἐπὶ τοῦ ὠρισμένου τούτου θέματος ὀφείλουσιν οἱ ἑταῖροι ν' ἀσχοληθῶσιν· ἐὰν δὲ προκύψῃ ἐκ τῆς συζητήσεως ὅτι ἀναγκαῖα ἐστὶ καὶ ἡ σύστασις τοιαύτης σχολῆς, τότε δυνάμεθα, εἶπε, νὰ συζητήσωμεν περὶ ἰδρύσεως σχολῆς οὐχὶ μόνον διὰ τοὺς παῖδας τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἀλλὰ καὶ δι' εὐρύτερον κύκλον, ἤτοι πρὸς ἐκπαίδευσιν πάσης ἡλικίας τῶν ἐργατικῶν τοῦ λαοῦ τάξεων.

Ὁ κ. Α. Βεζᾶνος ὡσπύτως λαβὼν τὸν λόγον ἐπεδοκίμασε τὴν πρότασιν τοῦ κ. Μανούσου καὶ προέτεινεν ἵνα ἐκτυπωθῇ ἡ ὁμιλία αὐτοῦ ἐν τοῖς πρακτικοῖς πρὸς γνῶσιν τῶν ἀπανταχοῦ ἑταίρων. Ἀφηγήθη δὲ ὁ κ. Βεζᾶνος ὅτι ἐν Εὐρώπῃ διατρίψας ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἶδεν πολὺ εὐδοκίμουσας τοιαύτας σχολὰς τῶν ἐργατικῶν τοῦ λαοῦ τάξεων. Προέτεινε δὲ ὁ κ. Βεζᾶνος τάδε: α') Νὰ συσταθῇ Ἐπιτροπεία τριμελῆς ὅπως συντάξῃ τὸν προσήκοντα κανονισμόν, ὑφ' ὃν θέλει λειτουργήσῃ ἡ σχολή καὶ β') Ν' ἀνοιχθῇ κατάλογος, εἰς ὃν νὰ ἐγγραφῶσιν οἱ ἐκ τῶν ἑταίρων μέλλοντες νὰ διδάξωσιν ἀμισθεί.

Ὁ κ. Ἰασιμίδης συνεφώνησε τῷ κ. Βεζᾶνῳ καὶ ὑπεστήριξε τὴν σύστασιν Ἐπιτροπείας.

Εἶτα ὁ κ. Ἀναστασίου λαβὼν τὸν λόγον εἶπεν ὅτι, διὰ τελευταίαν φορὰν λαμβάνει τὸν λόγον ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Μανούσου. Ἐπαινῶν καὶ αὐθις τὸν ὑπὲρ τοῦ συλλόγου ζῆλον τοῦ κ. Μανούσου, παρακαλεῖ αὐτὸν ἵνα μὴ θεωρήσῃ τὰς παρατηρήσεις του δηκτικὰς, καθ' ὅσον ἀπλῶς πρόκειται νὰ ἐξετάσῃ κατὰ τὴν κρίσιν του κατὰ πόσον εἶναι σήμερον σχετικὴ καὶ συμφέρουσα τῷ συλλόγῳ ἡ σύστασις σχολῆς διὰ τὰς ἐργατικὰς τοῦ λαοῦ τάξεις.

Μόνον οἱ φωτισθέντες καὶ ὀπισθοδρομικοὶ ἄνθρωποι δὲν θέλουσι σχολὰς, οἱ ἑταῖροι ὅμως φιλολογικῶν σωματείων καὶ μάλιστα διδασκαλ. συλλόγων δὲν δύνανται ἢ νὰ ἦναι πάντοτε κατ' ἀρχὴν σύμφωνοι ὅσακις πρόκειται νὰ συσταθῶσι μορφωτικαὶ σχολαί.

Ἄλλὰ πλὴν τοῦ δαπανηροῦ τῆς σχολῆς παρατηρεῖ ὁ κ. Ἀναστασίου

πρῶτον μὲν ὅτι σύστασις τοιαύτης σχολῆς δὲν προβλέπεται οὔτε ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ, οὔτε ὑπὸ τοῦ ἰσχυρότος καταστατικοῦ τοῦ συλλόγου, οὔδὲ δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ ἄλλως τῶ τε πνεῦμα καὶ γράμμα τοῦ α'. ἄρθρου αὐτοῦ.

Δεύτερον δὲ, εἶπε, παρομοίαν σχολὴν εἶχε συστήσει πρὸ ἐτῶν ἢ ἐνταῦθα ἐδρευούσα ἑταιρία τῶν φίλων τοῦ λαοῦ· ἀναγινώσκετε δὲ καὶ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ καταστατικοῦ αὐτῆς, ἐξ οὗ καταφαίνεται, ὅτι σκοπὸν ἔχει ἡ ἑταιρία αὕτη τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων.»

Τοιαύτην σχολὴν εἶχε καὶ ὁ σύλλογος «Βύρων», ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἐτελεσφόρησεν.

Ἐτέραν ὁμοίαν εἶχε καὶ ὁ Ἐμπορικὸς καὶ Βιομηχανικὸς σύλλογος· καὶ ἀναγινώσκει περικοπὰς ἐκ τῆς λογοδοσίας τοῦ προέδρου, ἐξ ὧν καταφαίνονται αἱ διάφοροι ἐνέργειαι, αἱ συνδρομαὶ κλπ., αἵτινες κατεβλήθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπέτυχε μετ' ὀλίγον.

Τὸν αὐτὸν, λέγει, σκοπὸν ἐπεδίωξε καὶ ὁ πρὸ 18 ἐτῶν συστάς καὶ μόλις ἐπὶ διετίαν βιώσας Φιλολογικὸς σύλλογος τὸ «Ἀθήναιον» ὃν περ οἱ τὰ πρῶτα παρ' ἡμῖν φέροντες ἐν τοῖς γράμμασι συνέστησαν.

Εἰς πάσας σχεδὸν τὰς σχολὰς ταύτας ἐδίδαξαν δωρεὰν καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ εἶναι μέλη τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἔμειναν ἄνευ μαθητῶν!

Σήμερον ἡ πρότασις αὕτη δὲν φαίνεται τοσοῦτον ἐφικτὴ, ὅσον τινὲς νομίζουσι καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ὠριμάσῃ ἡ περὶ ταύτης ἰδέα.

Σχολαὶ εὐεργετικαὶ θὰ ἦσαν ἐκεῖναι, αἵτινες ἠδύναντο νὰ συσταθῶσιν ἐν χωρίοις, ἐν οἷς λαλεῖται εἰσέτι ἡ ἀλθωνικὴ γλῶσσα, καὶ δὴ οὐχὶ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν.

Αἱ σχολαὶ τοῦ λαοῦ θὰ ἦσαν εὐεργετικαὶ ἐὰν συνιστῶντο ἐκεῖσε, ἐνθα ὑπάρχει ἔλλειψις τοιούτων, οὐχὶ δὲ ἐν Ἀθήναις.

Καὶ μέγα, ἐὰν ὑπῆρχον ἄρθρα, πάλιν ἔπρεπε νὰ βασανισθῆ ἐπὶ πολὺ ἡ πρότασις αὕτη. Μὲ λόγους πομπώδεις καὶ ἐπαγγελίας, στηριζομένας ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς πιθανότητας, δὲν συνισῶνται οὐδ' εὐδοκιμοῦσι τοιαῦται σχολαί.

Ἐὰν πειθώμεθα ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἀναβιωσάσης ἤδη ἑταιρίας τῶν φίλων τοῦ λαοῦ εἶνε κοινωφελής, δυνάμεθα νὰ ἐλθῶμεν εἰς ἐπικουρίαν αὐτῆς καὶ οὐχὶ νὰ φανῶμεν οἰονεὶ ἀντιδραστικοὶ πρὸς αὐτήν.

Ἀνάγκη νὰ σκεφθῆ ἡ συνέλευσις, ὅτι δὲν συνῆλθον τὰ μέλη ὅλων τῶν κλάδων τῆς ἐν γένει ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἔθνους, ὅπως προσφέρωσιν εἰς τὸ κοινὸν μετὰ δεκαετίαν ὅλην ἐσπερινὴν σχολὴν, ἣν πρὸ εἰκοσαετίας σχεδὸν

ἔτερα σωματεία συνέστησαν, ἀλλ' ὅπως σὺν τῷ χρόνῳ βελτιώσῃ τοὺς κλάδους τῆς τε δημοτικῆς καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἐν τῷ μέλλοντι ἀνάγκη συστάσεως τοιούτων σχολῶν.

Τοιαύτη περίπτου πρότασις, οἷαν προέτεινεν ὁ κ. Μανούσος, ἠδύνατο νὰ ὑποβληθῇ σὺν τῷ σήμερον, ὅτε πρόκειται νὰ συζητηθῇ τὸ θέμα «πῶς δυνάμεθα ἐθνικῶς νὰ μορφώσωμεν τοὺς παῖδας,» ἀλλ' εἰς τὸ τέλος τοῦ ζήτηματος, ἦτοι ὡς ἐν τῶν μέσων, δι' ὧν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπός.

Καταλήγων ὁ κ. Ἀναστασίου λέγει, ὅτι οὐδὲν ὠρισμένον πρέπει ν' ἀποφασισθῇ σήμερον, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ προπαρασκευασθῇ ὕλη διὰ τὰς γεν. συνελεύσεις· ἐάν δὲ ἡ σύστασις τοιούτων σχολῶν ἀποδειχθῇ ἐκ τῆς μελλούσης συζητήσεως ἐπωφελῆς τότε δυνάμεθα διὰ ψηφίσματος ἢ καὶ προσθέτου τινὸς ἄρθρου νὰ περιλάβωμεν καὶ τὴν διάταξιν ταύτην ἐν τῷ καταστατικῷ ἡμῶν. Ἦδη δὲ ἀνάγκη νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὸ κύριον θέμα.

Ὁ κ. Σπαθιάκης ἀναγνωρίζει εἶπε, τὸ ὠφέλιμον τῆς σχολῆς, ἀλλὰ συμφωνεῖ μετὰ τοῦ κ. Ἀναστασίου, ὅτι πρέπει νὰ ἔλθῃ ἡ πρότασις αὕτη ὡς πόρισμα, καὶ ἐάν ποτε ἀναθεωρηθῇ τὸ καταστατικὸν νὰ περιληφθῇ ἄρθρον σχετικὸν ἐν αὐτῷ διότι πολὺ ὀρθῶς παρατήρησεν ὁ κ. Ἀναστασίου, ὅτι ἡ σύστασις τοιαύτης σχολῆς δὲν προβλέπεται ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ, ἐπομένως ἡμεῖς σήμερον οὐδὲν δυνάμεθα ν' ἀποφασίσωμεν περὶ ταύτης.

Ὁ κ. Ραζῆς λέγει, ὅτι δὲν ἔπρεπε καθ' ὀλοκληρίαν ὁ κ. πρόεδρος νὰ δεχθῇ τοιαύτην πρότασιν, καθ' ὅσον εἶναι ἄσχετος πρὸς τὸ θέμα. Συμφωνεῖ δὲ τῇ γνώμῃ τοῦ κ. Ἀναστασίου, ἵνα ἡ συνέλευσις μεταβῇ εἰς τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα.

Ὁ κ. Α. Βεζᾶνος ἐπαναλαβὼν τὸν λόγον ὑπεστήριξε τὴν πρότασιν τοῦ κ. Μανούσου ὡς σχετιζομένην πρὸς τὸ κύριον θέμα τῶν ἐφετεινῶν συζητήσεων, ἐν αἷς πρόκειται περὶ τῆς ἐν γένει ἐθνικῆς μορφώσεως τῶν παιδῶν.

Ὁ κ. Α. Ἀργύρης ὑπεστήριξε τὴν σύστασιν Ἐπιτροπείας, ἣτις ἔδει νὰ μελετήσῃ καὶ ἀποφανθῇ περὶ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Μανούσου.

Προκχωρηκυίας δ' οὔσης τῆς ὥρας ἡ συνεδρίασις ἐλύθη.

Ἐν δὲ τῇ Δ' εἰδικῇ συνελεύσει τῆς 18 Δεκεμβρίου πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπὶ τοῦ κυρίου θέματος συζητήσεως ὁ κ. Σπ. Βάσης, μέλος τῆς ἐπὶ τοῦ «Πλάτωνος» Ἐπιτροπείας, ἀπαντῶν εἰς τὰ ἐν τῇ προπαραελθούσῃ συνελεύσει ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Ἀναστασίου λεχθέντα ἰδίως ὡς δὲ πρὸς τὴν διὰ τοῦ περιοδικοῦ δημοσιευθεῖσαν ὕλην, εἶπεν ὅτι καὶ ἡ Ἐπιτροπεία σὺν τῷ

ρίστως εἶδεν ὅτι κατὰ τὸ πλείστον γραμματικά εἰσι τὰ περιεχόμενα τῶν τελευταίων τοῦ Ε' τόμου τευχῶν, ἀλλὰ τί ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἡ Ἐπιτροπεία, ἀφ' οὗ δὲν εἶχεν ἄλλην πρωτότυπον ὕλην, εἰ καὶ εἰς πολλοὺς συγγραφεῖς παιδαγωγικοὺς ἀπετάθη καὶ ἠτήσατο παιδαγωγικὰς πραγματείας :

Ὁ κ. Α. Σπαθᾶκης ἀπαντῶν τῷ κ. Βάσῃ, εἶπεν ὅτι εἰς τὰ καθήκοντα τῆς Ἐπιτροπείας ἀνάγεται καὶ τὸ περὶ ἐξευρέσεως καταλλήλου ὕλης, ὅσῳκις στερεῖται τιαούτης.

Ὁ κ. Ἀναστασίου εἶπεν ὅτι μετὰ τὰ ἐν τῇ προηγουμένῃ συνελεύσει ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα δὲν ἔχει νὰ εἴπῃ τι ἐπὶ πλέον, παρετήρησε δὲ ὅτι ἤρκει εἰς τὴν Ἐπιτροπείαν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ κανονίζοντος τὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Πλάτωνος», ὅπερ ποικιλωτάτην ὕλην ὑποδεικνύει ὡς δημοσιευτέαν, ἐπιτρέπον καὶ τὴν δημοσίευσιν καὶ μεταπεφρασμένων διατριβῶν παιδαγωγικῶν καὶ λοιπῶν ὥστε ἠδύνατο ἡ Ἐπιτροπεία ἐφαρμόζουσα τὸ Καταστατικόν, ἵνα πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐκ τῶν γραμματικῶν διατριβῶν μονοτονίας, ζητήσῃ παρὰ δεδοκιμασμένων μεταφραστῶν καλὰς διατριβὰς ἀνταμειβομένας κατὰ τὸ Καταστατικόν, ἂν οὐχὶ γενναίως ὁμῶς ἐπαρκῶς.

Γενομένης ἱκανῆς συζητήσεως ὡς πρὸς τὴν δημοσιευθεῖσαν διὰ τοῦ «Πλάτωνος» ὕλην ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπείας, ὁ κ. Ι. Μεσολωρᾶς ὑπέβαλε πρότασιν ἵνα «ἡ συνέλευσις ἀρκεσθεῖσα εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Βάσῃ λεχθέντα μεταβῆ εἰς τὸ κύριον θέμα τῶν συζητήσεών της.»

Οἱ δὲ κύριοι Βάσῃ καὶ Παπαθρασιλείου προέτειναν ν' ἀποφανθῇ ἡ συνέλευσις ὅτι «ἐγκρίνουσα τὴν μέχρι τοῦδε πορείαν τῆς Ἐπιτροπείας προβαίνει εἰς τὴν συζήτησιν.»

Ὁ κ. Πρόεδρος εἶπεν, ὅτι δὲν ἐτέθη ἐν τῇ συνελεύσει ζήτημα μορφῆς, ὥστε ν' ἀποφανθῇ αὕτη περὶ τῆς πορείας τῆς Ἐπιτροπείας, ἀλλ' ἀπλῶς ὁ κ. Ἀναστασίου ἐποίησατο εἰλικρινεῖς παρατηρήσεις περὶ τε τῆς βραδύτητος τῆς ἐκδόσεως τῶν τελευταίων τευχῶν τοῦ «Πλάτωνος» καὶ περὶ τῆς ἐν αὐτῷ καταχωριζομένης ὕλης, ἀνθ' ὧν ὁ Σύλλογος πρέπει νὰ γνωρίζῃ αὐτῷ χάριτας.

Ὁ κ. Βάσῃς ἐπέμεινεν, ἵνα ἡ συνέλευσις ἀποφανθῇ, ἂν ἡ Ἐπιτροπεία εἴνε δεδεδεσμευμένη νὰ καταχωρίζῃ πᾶν ἀνάγνωσμα γινόμενον ἐν τῷ Συλλόγῳ ἄνευ τινὸς ἐπιλογῆς, καθὰ προέτεινεν ὁ κ. Ἀναστασίου, καὶ νὰ ἐξενέγκῃ ψῆφον περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν μέχρι τοῦδε ἐγένετο ἡ ἐκδοσις τοῦ «Πλάτωνος.»